

**ปันพืช: แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5
ตำบลดอนตรอ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช***

**PUN PUECH: GUIDELINES FOR PROMOTING PARTICIPATION IN HERBAL
PROPAGATION IN THE COMMUNITY SUFFICIENCY ECONOMY LEARNING CENTER, A
ROYAL INITIATIVE PROJECT BAN YANG YAUN, MOO. 5, CHALEARMPRAKIEAT
SUB-DISTRICT, DON TRO DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE THAILAND**

กัลยารัตน์ สิริธรรักษ์

Kanyarat Sittirak

วิภาภรณ์ วงศ์โคทอง

Wipaporn Wongkotong

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

Jittima Dumrongwattana

พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์

Pongprasit Onchan

อุดมศักดิ์ เดโชชัย

Udomsak Dechochai

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand.

E-mail: kanyarat.sittirak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 ท่าน ผู้ให้ข้อมูลรอง จำนวน 8 ท่าน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน พบว่า 1.1) มีการตัดสินใจร่วมกันในการดำเนินงาน 1.2) มีการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น 1.3) มีการสร้างรายได้ให้กับสมาชิกของกลุ่ม และ 1.4) สร้างการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การขยายพันธุ์พืชสมุนไพร 2) สภาพปัญหาการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน พบว่า 2.1) สภาพปัญหาในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพร ยังขยายพันธุ์พืชได้น้อย และมักพบโรคของพืช 2.2) สภาพปัญหาในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พบว่า ชาวบ้านมีรายได้ไม่เพียงพอ ต้องทำอาชีพเสริม 2.3) สภาพปัญหาการเรียนรู้ พบว่า ยังขาดผู้ที่ช่วยถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ด้านสมุนไพร และ 2.4) สภาพปัญหาเกี่ยวกับพืชสมุนไพร พบว่า พันธุ์พืชสมุนไพรของกลุ่มยังมีน้อย ขาดความหลากหลาย และ 3) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน พบว่า 3.1) มีแนวทาง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน 3.2) มีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน

* Received 12 March 2022; Revised 2 June 2022; Accepted 29 June 2022

3.3) มีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน และ 3.4) มีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การขยายพันธุ์พืชสมุนไพร, ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this research article were 1) To study participation in the propagation of medicinal plants in the community, 2) To study the problems of participation in the propagation of medicinal plants in the community, and 3) To study guidelines for promoting participation in the propagation of medicinal plants in the community. This research used a qualitative research method with ten main informants and eight secondary informants. Data were collected using interviews. The results of the research indicated that 1) Participation in the propagation of medicinal plants in the community found that 1.1) There was a joint decision-making in the work; 1.2) There was an increase in the number of medicinal plant propagations; 1.3) There was a creation of income for group members; and 1.4) There was a creation for participation in monitoring and evaluation for propagating medicinal plants. 2) Problems in the propagation of medicinal plants in the community were found that 2.1) Problems in the propagation of medicinal plants were still limited; moreover, plant diseases were often found; 2.2) Problems in the participation from people in the community were found that the villagers did not have enough income; 2.3) Problems with learning were found that there were needs for more people to help pass on knowledge and experience with medicinal plants; and 2.4) Problems with medicinal plants were found that the group's medicinal plant varieties still needed to be improved and needed more diversity. and 3) Guidelines for promoting participation in the propagation of medicinal plants in the community were found that 3.1) There were guidelines for promoting participation in the propagation of medicinal plants in the community, 3.2) There were guidelines for promoting participation in Conducting medicinal plant propagation activities in the community, 3.3) There were guidelines for promoting participation in the use of medicinal plant propagation in the community, and 3.4) There were guidelines for promoting participation in monitoring and evaluating the results of medicinal plant propagation in the community.

Keyword: participation, herbal propagation, the community Sufficiency Economy Learning Center

บทนำ

พืชสมุนไพร เป็นผลผลิตจากธรรมชาติที่มนุษย์รู้จักนำมาใช้เป็นประโยชน์ เพื่อการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ตั้งแต่โบราณกาลแล้ว เช่น ในเอเชียก็มีหลักฐานแสดงว่ามนุษย์รู้จักใช้พืชสมุนไพรมากกว่า 6,000 ปี แต่หลังจากที่ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ มีการพัฒนาเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มีการสังเคราะห์ และผลิตยาจากสารเคมีในรูปที่ใช้ประโยชน์ได้ง่าย สะดวกสบายในการใช้มากกว่าสมุนไพร ทำให้ความนิยมใช้ยาสมุนไพรลดลงมาเป็นอันมาก เป็นเหตุให้ความรู้วิทยาการด้านสมุนไพรขาดการพัฒนา ไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร ในปัจจุบันทั่วโลกได้ยอมรับแล้วว่าผลที่ได้จากการสกัดสมุนไพร ให้คุณประโยชน์ดีกว่ายา ที่ได้จากการสังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ประกอบกับ

ในประเทศไทยเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ อันอุดมสมบูรณ์ มีพืชต่าง ๆ ที่ใช้เป็นสมุนไพรได้อย่างมากมาย นับหมื่นชนิด (สุรราชต์ อินทรเทพ และคณะ, 2560)

พัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้าน เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองด้านสุขภาพในระดับจังหวัด โดยประชาชนสามารถเข้าถึงยาสมุนไพรที่มีคุณภาพ ลดการใช้บริการสุขภาพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ และลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของประเทศ กระบวนการดำเนินงานของโครงการดังกล่าว เน้นการสนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทั้งภาคนโยบาย ระบบบริการสุขภาพ และระบบบริหารทั้งในระดับส่วนกลางภูมิภาค องค์การปกครองท้องถิ่น และชุมชนในการบริหารจัดการและสนับสนุนครัวเรือนในการใช้ ยาสมุนไพรเบื้องต้น เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองด้านสุขภาพ (สุขกมล สุขสว่างโรจน์ และคณะ, 2560)

ในอดีตผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยมักจะต้องพึ่งพาการรักษาพยาบาลแบบดั้งเดิมที่มีการเรียนรู้ต่อกันมาคือการรักษาด้วยสมุนไพร อาจเป็นเพราะว่าการคมนาคมในตอนนั้นยังไม่สะดวก อีกทั้งสถานบริการสาธารณสุขอยู่ห่างไกลหรือมีไม่เพียงพอ ถึงแม้ในปัจจุบันการแพทย์แผนปัจจุบันจะมีการพัฒนามากขึ้นหรือมีสถานบริการสาธารณสุขที่เพียงพอ แต่บุคคลในท้องถิ่นก็ยังนิยมใช้พืชสมุนไพรในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ควบคู่ไปกับการรักษาโรคโดยแพทย์แผนปัจจุบัน การใช้พืชสมุนไพรในสมัยโบราณนั้นเห็นการใช้สืบทอดเนื่องกันมา ในการลองใช้ครั้งแรกบางครั้งก็ได้รับอันตรายบางครั้งก็ได้ประโยชน์ เมื่อพืชชนิดใดมีพืชทำให้ได้รับอันตรายหรือพืชชนิดใด มีประโยชน์ก็จะจดจำเอาไว้บอกเล่าสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนกระทั่งถึงปัจจุบัน การใช้พืชบางชนิดได้นำ เอาความเชื่อทางไสยศาสตร์ ความศักดิ์สิทธิ์และอภินิหารมาเกี่ยวข้องด้วย เช่น พืชที่มีกลิ่นเลี้ยวรูปร่างคล้ายบอลรูปร่างงอนงอโค้งงอใช้รักษาโรคที่เกิดกับกระเพาะปัสสาวะ พืชที่มีสีสด เช่น ผาง ดอกคางคก ใช้เป็นยาบำรุงโลหิต (ผมหอม เชิดโกทา, 2563)

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดนครราชสีมา ประชากรในตำบลดอนตรอ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การทำนาข้าว ไร่สวนผสม และบางส่วนออกไปรับจ้างนอกพื้นที่ ในพื้นที่มีสภาพภูมิประเทศที่เอื้อต่อการปลูกพืชผักสมุนไพร และแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการบริหารงานพัฒนาชุมชนของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านยางยวน ในพื้นที่ชุมชนดอนตรอ หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา คือ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อกำหนดสภาพการพัฒนาที่พึงประสงค์หรือเป้าหมายการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามความต้องการของประชาชน เพื่อกำหนดแผนงานโครงการ และกิจกรรมการพัฒนาและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลได้อย่างทั่วถึงเป็นธรรม และเป็นไปตามลำดับความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประสานการปฏิบัติการพัฒนากับหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนา

คณะวิจัยในการศึกษาเรื่อง ปันพืช: แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา เพราะได้เล็งเห็นถึงปัญหาการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรจึงได้นำปัญหามาวิเคราะห์และหาแนวทางการส่งเสริมการขยายพันธุ์พืชสมุนไพร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา

3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ชาวบ้านที่มารับพันธุ์พืชไปปลูกที่บ้านและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน ในชุมชน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรณีศึกษา: ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 คน ได้แก่ 1) นางลาศ ใหม่วัฒน์ 2) นายจรัส เกลี้ยงเสน 3) นางอุบล คงเกิด 4) นายไพโรจน์ ปะนะรัตน์ 5) นายสนั่น ทองเงิน 6) นายบัญญัติ บรรจงดี 7) นายพย กาญจนวงศ์ 8) นางเตือนใจ กาญจนวงศ์ 9) นางสุคล คำทอง บ้านเลขที่ 36 ชุมชนบ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา และ 10) นางกุลลาภ พรหมดวง

2. ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้สนับสนุนและส่งเสริมส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชนในชุมชน กรณีศึกษา: ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 8 คน ได้แก่ 1) นายประกอบ พลไชย (ปราชญ์ชาวบ้านมีความรู้ด้านการขยายพันธุ์พืชสมุนไพร) 2) นางจุฑามาศ ชินวงศ์ (ตัวแทนผู้จำหน่ายพืชผักและสมุนไพร) 3) นายวัชร สุขเกื้อ (นายกเทศมนตรีตำบลดอนตรอ) 4) นายสมชาย ดวงมุสิก (นักพัฒนาชุมชนตำบลดอนตรอ) 5) นายปภาณ บวรธนสาร (นักวิชาการเกษตร) 6) นางนิรมล คงขาว (นักวิชาการสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนตรอ) 7) นางรวีวรรณ ชัยทอง (ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอนตรอ) และ 8) นายอุทิศ พลไชย (ประธานกลุ่ม)

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้เตรียมตัวศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นที่สำคัญให้ตรงตามวัตถุประสงค์
2. ใช้แบบสัมภาษณ์ หรือแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้เข้าไปสัมภาษณ์ในแต่ละกลุ่ม โดยแรก ๆ จะมีการแนะนำตัวเองเพื่อให้ผู้ที่เราจะสัมภาษณ์ได้ทราบ และบอกวัตถุประสงค์ที่จะมาสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 กรณี

1. กรณีจากเอกสาร

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.2 เอกสารที่ได้รับจากศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา

2. กรณีการลงภาคสนาม

2.1 ผู้ศึกษาได้ประสานงานกับศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา

2.2 ในวันที่สัมภาษณ์ผู้ศึกษาได้ไปชี้แจงเกี่ยวกับการตอบแบบสัมภาษณ์ และแจกแจงแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

2.3 เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสัมภาษณ์ครบแล้ว ผู้ศึกษาจึงเก็บแบบสัมภาษณ์ ทำการตรวจสอบความเรียบร้อย อุปกรณ์ที่ใช้สัมภาษณ์ คือ การจดบันทึก เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว สุดท้ายก็กลับมาเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์พรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาจึงนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้ จากการสัมภาษณ์มารวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นก็นำแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีพรรณนา

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมในขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชนของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา

1.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านยางยวนส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือในการตัดสินใจเพราะในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การดำเนินกิจกรรมของชุมชนชาวบ้านจะช่วยกันตัดสินใจบนฐานของการแบ่งปันความรู้ในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพร ซึ่งในการการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจลงมือปฏิบัติ เช่นเดียวกับการตัดสินใจของชาวบ้านจะเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการปลูกพืชสมุนไพรว่าจะปลูกพืชชนิดใดบ้าง ที่สามารถปลูกแล้วนำมาใช้เป็นอาหารนำมาขาย เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้าน

1.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม พบว่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านยางยวนส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม โดยการปลูกพืชสมุนไพร การขยายพันธุ์พืชสมุนไพรของกลุ่ม ให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นช่วยกันดูแลพืช รดน้ำ ใส่ปุ๋ย และพรวนดิน พืชที่ปลูก เช่น พริกขี้หนู ตะไคร้ กะเพรา มะเขือ ข่า เป็นต้น ซึ่งเป็นพืชที่บ้านของเรามีแล้วนำมาปลูกร่วมกันที่ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง

1.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า ชาวบ้านในชุมชนมาช่วยขยายพันธุ์พืชที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หลังจากการจัดกิจกรรมเสร็จเราก็จะมีการแบ่งปันพันธุ์สมุนไพรเพื่อให้ชาวบ้านไปไว้ที่บ้านตนเอง ประชาชนในชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรเพื่อการยังชีพ และการสร้างรายได้

1.4 การมีส่วนร่วมในการประเมิณผล พบว่า คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการขยายพันธุ์พืชในชุมชน มีการช่วยเหลือกัน เมื่อเพื่อนบ้านต้องการที่จะอยากได้พันธุ์พืชสมุนไพรเมื่อมีการนำพืชสมุนไพรกลับไปปลูกเพื่อขยายพันธุ์ที่บ้าน แล้วมีการประเมิณผลจากการปลูก ดังกล่าว โดยมีการแจ้งให้ทราบว่ามีการขยายพันธุ์พืชชนิดใดบ้าง มีการเจริญเติบโตสวยงามหรือไม่อย่างไร

2. สภาพปัญหาการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชนของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา

2.1 สภาพปัญหาในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพร พบว่า ชาวบ้านไม่รู้วิธีการขยายพันธุ์ไม่มีพันธุ์พืชสมุนไพร ขาดการดูแลรักษา ทำให้สมุนไพรตาย และเกิดโรคเสียหาย ทำให้ขยายพันธุ์สมุนไพรได้น้อยไม่เพียงพอในการแบ่งปันแก่ชาวบ้าน

2.2 สภาพปัญหาในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พบว่า ในการเข้าร่วมกิจกรรมชาวบ้านก็จะติดภารกิจต้องออกไปทำงาน ในช่วงปีที่ผ่านมาประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคโควิด 19 ทำให้ชาวบ้านไม่ค่อยออกมาพบปะมาร่วมกิจกรรมที่เท่าควร ทำให้ไม่ได้รับความรู้ในการขยายพันธุ์พืชที่ถูกต้อง

2.3 สภาพปัญหาการเรียนรู้ พบว่า ในชุมชนไม่มีหน่วยงานและปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้กับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านไม่มีความรู้ และขาดความเข้าใจเรื่องการขยายพันธุ์พืชสมุนไพร ส่วนใหญ่ชาวบ้านเป็นผู้สูงอายุ มีวัยกลางคน ไม่ค่อยมีความรู้ในการขยายพันธุ์พืช หรือเมื่อได้รับความรู้มาแล้ว ก็ไม่สามารถปฏิบัติตามได้จริง

2.4 สภาพปัญหาเกี่ยวกับพืชสมุนไพร พบว่า ในชุมชนไม่มีพันธุ์พืชสมุนไพรเพียงพอต่อการขยายพันธุ์พืช ที่มีอยู่ก็ไม่กี่ชนิด เช่น ว่านหางจระเข้ ฟ้าทะลายโจร หัวท้อ หัวไพล ขมิ้น ชিং ข่า กระชายขาว ยุคสมัยนี้ไม่มีใครสนใจเรื่องพืชสมุนไพรมากนัก ไม่รู้ถึงประโยชน์ของสมุนไพรแต่ละชนิด รวมถึงการใช้ประโยชน์สมุนไพรบางชนิดได้สูญหายไป หรือมีจำนวนน้อย

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชนของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

3.1 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน พบว่า คนในชุมชนจะมีการนัดประชุมกันก่อนทุกครั้งที่จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อมาเสนอความคิดเห็น และมาช่วยกันวางแผน ในการขยายพันธุ์ รวมถึงมีการจัดการเกี่ยวกับอุปกรณ์ พันธุ์พืช แจกจ่ายแก่สมาชิก การประเมินผล และติดตามผลหลังการปลูกขยายพันธุ์แล้ว

3.2 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน ควรให้ชาวบ้านได้เข้ามาส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการประชุม การอบรมให้ความรู้ ให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วม เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ควรจัดกิจกรรมที่ให้ชาวบ้านได้มาปฏิบัติร่วมกัน เพื่อสร้างตักตอดใจให้มาร่วมกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ทำเป็นสินค้าเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับกลุ่มต่อไป

3.3 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน พบว่า ชาวบ้านได้นำพืชสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ ควรให้ความรู้แก่ชาวบ้านเกี่ยวกับประโยชน์ของสมุนไพรชนิดต่าง ๆ การนำสมุนไพรมาแปรรูป การใช้สมุนไพรเพื่อเป็นยารักษาโรค เป็นต้น แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าให้กับชุมชน เป็นการสร้างรายได้ และชื่อเสียงให้ชุมชนอีกทางหนึ่ง

3.4 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน การประเมินผล โดยดูจากผลสำเร็จที่ชาวบ้านได้ร่วมกัน การนำสมุนไพรไปปลูกขยายพันธุ์ที่บ้าน แล้วมีสมุนไพรที่มีจำนวนมากขึ้น มีการนำสมุนไพรที่ปลูกนั้นมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมในขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชนของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านยางยวนส่วนใหญ่จะให้ ความร่วมมือในการตัดสินใจเพราะในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การดำเนินกิจกรรมของชุมชนชาวบ้านจะช่วยกันตัดสินใจบนฐานของการแบ่งปันความรู้ในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพร ซึ่งในการการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจลงมือปฏิบัติ เช่นเดียวกับการตัดสินใจของชาวบ้านจะเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการปลูกพืชสมุนไพรว่าจะปลูกพืชชนิดใดบ้างที่สามารถปลูกแล้วนำมาใช้เป็นอาหาร นำมาขาย เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของประสพสุข ตีอินทร์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจลงมือปฏิบัติ (ประสพสุข ตีอินทร์, 2531)

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม พบว่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านยางยวนส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม โดยการปลูกพืชสมุนไพร การขยายพันธุ์พืชสมุนไพรของกลุ่ม ให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น ช่วยกันดูแลพืช รดน้ำ ใส่ปุ๋ย และพรวนดิน พืชที่ปลูก เช่น พริกชี้หนู ตะไคร้ กะเพรา มะเขือ ข่า เป็นต้น ซึ่งเป็นพืชที่บ้านของเรามีแล้วนำมาปลูกร่วมกันที่ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับการศึกษาของ ชูชาติ พวงสมจิตร กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในขั้นตอนโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานหรือโดยการบริหารงานและประสานงานตลอดจนการดำเนินงานขอความช่วยเหลือ จากภายนอก เป็นต้น (ชูชาติ พวงสมจิตร, 2550)

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า ชาวบ้านในชุมชนมาช่วยขยายพันธุ์พืชที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หลังจากการจัดกิจกรรมเสร็จเราก็จะมีการแบ่งปันพันธุ์สมุนไพรเพื่อให้ชาวบ้านไปไว้ที่บ้านตนเอง ประชาชนในชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรเพื่อการยังชีพ และการสร้างรายได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ได้อธิบายรูปแบบการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ กล่าวว่า การใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและควบคุมสังคม (ไพรัตน์ เตชะรินทร์, 2557)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการขยายพันธุ์พืชในชุมชน มีการช่วยเหลือกัน เมื่อเพื่อนบ้านต้องการที่จะอยากได้พันธุ์พืชสมุนไพรเมื่อมีการนำพืชสมุนไพรกลับไปปลูกเพื่อขยายพันธุ์ที่บ้าน แล้วมีการประเมินผลจากการปลูกดังกล่าว โดยมีการแจ้งให้ทราบว่ามี การขยายพันธุ์พืชชนิดใดบ้าง มีการเจริญเติบโตสวยงามหรือไม่อย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโครงการ การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เช่นเดียวกับการประเมินผลของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน ที่ใช้การประเมินผลจากการปลูกพืชสมุนไพรของสมาชิก (ทวีทอง หงส์วิวัฒน์, 2557)

สภาพปัญหาการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชนของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดนครราชสีมา

1. สภาพปัญหาในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพร พบว่า ชาวบ้านไม่รู้วิธีการขยายพันธุ์ไม่มีพันธุ์พืชสมุนไพร ขาดการดูแลรักษา ทำให้สมุนไพรตาย และเกิดโรคเสียหาย ทำให้ขยายพันธุ์สมุนไพรได้น้อย ไม่เพียงพอในการแบ่งปันแก่ชาวบ้าน สอดคล้องกับการศึกษาของ สุชาลี ชูเอน ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดตรัง ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในระดับต่ำ ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ ขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐและผู้นำชุมชน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐไม่มีนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอย่างจริงจัง (สุชาลี ชูเอน, 2555)

2. สภาพปัญหาในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พบว่า ในการเข้าร่วมกิจกรรมชาวบ้านก็จะติดภารกิจต้องออกไปทำงาน ในช่วงปีที่ผ่านมาประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคโควิด 19 ทำให้ชาวบ้านไม่ค่อยออกมาพบปะ มาร่วมกิจกรรมที่เท่าควร ทำให้ไม่ได้รับความรู้ในการขยายพันธุ์พืชที่ถูกต้อง สอดคล้องกับการศึกษาของ สุจิตรา ชำนาญศรีเพ็ชร ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวปากกญอ ในโครงการพืชสมุนไพรตามพระราชดำริ ตำบลพระธาตุผาแดง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับพืชสมุนไพร กิจกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการพืชสมุนไพรอยู่ในระดับต่ำ (สุจิตรา ชำนาญศรีเพ็ชร, 2548)

3. สภาพปัญหาการเรียนรู้ พบว่า ในชุมชนไม่มีหน่วยงานและปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้กับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านไม่มีความรู้และขาดความเข้าใจเรื่องการขยายพันธุ์พืชสมุนไพร ส่วนใหญ่ชาวบ้านเป็น

ผู้สูงอายุ มีวัยกลางคน ไม่ค่อยมีความรู้ในการขยายพันธุ์พืช หรือเมื่อได้รับความรู้มาแล้ว ก็ไม่สามารถปฏิบัติตามได้จริง สอดคล้องกับการศึกษาของ ผมหอม เชิดโกทา ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาการอนุรักษ์พืชสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชน ตำบลหนองสังข์ อำเภอร้อยพระ ประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการอนุรักษ์พืชสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชนตำบลหนองสังข์เกิดจากคนในชุมชนไม่มีการผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านการใช้สมุนไพรพื้นบ้านจากบรรพบุรุษและไม่มีความรู้เรื่องสมุนไพร ชนิดของพืชสมุนไพร สรรพคุณและการใช้ประโยชน์ ขาดผู้ให้ความรู้ที่มีความรู้จริงและการสนับสนุนการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรเพราะสมุนไพรจะได้มาจากป่าธรรมชาติ (ผมหอม เชิดโกทา, 2563)

4. สภาพปัญหาเกี่ยวกับพืชสมุนไพร พบว่า ในชุมชนไม่มีพันธุ์พืชสมุนไพรเพียงพอต่อการขยายพันธุ์พืช ที่มีอยู่ไม่กี่ชนิด เช่น ว่านหางจระเข้ ฟ้ายางลายโจร หัวท้อ หัวไผ่ ขมิ้น ขิง ข่า กระชายขาว ยุคสมัยนี้ไม่มีใครสนใจเรื่องพืชสมุนไพรมากนัก ไม่รู้ถึงประโยชน์ของสมุนไพร แต่ละชนิด รวมถึงการใช้ประโยชน์สมุนไพรบางชนิดได้สูญหายไป หรือมีจำนวนน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ สามารถ ใจเตี้ย ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการอนุรักษ์พืชอาหารจากป่า ชุมชนสะลวง - ชี้เหล็ก อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์พืชอาหารจากป่าชุมชนโดยรวมระดับน้อย (สามารถ ใจเตี้ย, 2565)

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชนของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา

1. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน พบว่า คนในชุมชนจะมีการนัดประชุมกันก่อนทุกครั้งที่จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อมาเสนอความคิดเห็นและมาช่วยกันวางแผน ในการขยายพันธุ์ รวมถึงมีการจัดการเกี่ยวกับอุปกรณ์ พันธุ์พืช แจกจ่ายแก่สมาชิก การประเมินผล และติดตามผลหลังการปลูกขยายพันธุ์แล้ว สอดคล้องกับการศึกษาของ สุชาลี ชูเอน ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอวังพิเศษ จังหวัดตรัง คือควรมีการสร้างจิตสำนึกในการหวงแหนป่าชุมชนให้กับประชาชน โดยการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับป่าชุมชน การดูแลจัดการป่าชุมชน การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นไปอย่างทั่วถึง (สุชาลี ชูเอน, 2555)

2. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน ควรให้ชาวบ้านได้เข้ามาส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการประชุม การอบรมให้ความรู้ ให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วม เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ควรจัดกิจกรรมที่ให้ชาวบ้านได้มาปฏิบัติร่วมกัน เพื่อสร้างดึงดูดใจให้มาร่วมกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ทำเป็นสินค้าเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับกลุ่มต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ เชษฐณรงค์ อรชุน ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดตะเคียนทอง (เพชรบูรณ์) อำเภอบางบาล จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยใช้วิธีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามผล การจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพร (เชษฐณรงค์ อรชุน, 2561)

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน พบว่า ชาวบ้านได้นำพืชสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ ควรให้ความรู้แก่ชาวบ้านเกี่ยวกับประโยชน์ของสมุนไพรชนิดต่าง ๆ การนำสมุนไพรมาแปรรูป การใช้สมุนไพรเพื่อเป็นยารักษาโรค เป็นต้น แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าให้กับชุมชน เป็นการสร้างรายได้ และชื่อเสียงให้ชุมชนอีกทางหนึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาของ สุกัญญา หมู่เย็น ได้ศึกษา

เรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ความหลากหลายของพันธุ์ไม้ริมคลองเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย คือ ควรมีการสร้างจิตสำนึกในการหวงแหนป่าชุมชนให้กับประชาชน โดยการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับป่าชุมชน การดูแลจัดการป่าชุมชน การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน (สุกัญญา หมู่เย็น, 2559)

4. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน

การประเมินผล โดยดูจากผลสำเร็จที่ชาวบ้านได้ร่วมกัน การนำสมุนไพรไปปลูกขยายพันธุ์ที่บ้าน แล้วมีสมุนไพรที่มีจำนวนมากขึ้น มีการนำสมุนไพรที่ปลูกนั้นมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับ การศึกษาของเชษฐณรงค์ อรุณ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดตะเคียนทอง (เพชรบูรณ์) อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ควรกระตุ้นให้ชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมของการใช้วิธีเชื่อมโยงโดยร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนบุคคลากร และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกสมุนไพร การร่วมมือกับปราชญ์ชาวบ้านด้านสมุนไพรพื้นบ้านเพื่อรวบรวมสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น โดยใช้วิธีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามผล (เชษฐณรงค์ อรุณ, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อผู้ขยายพันธุ์พืชสมุนไพร 1) ควรมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่ปลูกร่วมกันเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) ควรส่งเสริมผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่ได้แปรรูปแล้ว ให้ได้มาตรฐานเป็นผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน ข้อเสนอแนะต่อชุมชน 1) มีการส่งเสริมกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการขยายพันธุ์พืชสมุนไพร เช่น ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร 2) ส่งเสริมให้ชุมชนร่วมปลูกพืชสมุนไพรที่หายาก และใกล้สูญพันธุ์ รวมถึงนำสมุนไพรที่มีสรรพคุณทางยามาแปรรูป ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน 1) เทศบาลตำบลดอนตรอควรเข้ามาส่งเสริมการขยายพันธุ์พืชสมุนไพร โดยจัดทำเป็นโครงการร่วมกัน 2) เทศบาลตำบลดอนตรอควรให้มีการจัดประชาสัมพันธ์ให้คนทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชนได้ร่วมกันขยายพันธุ์พืชสมุนไพร ข้อเสนอแนะวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษา แนวทางการส่งเสริมการแปรรูปพืชสมุนไพรในชุมชน กรณีศึกษา: ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา 2) ควรศึกษา การอนุรักษ์พันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน กรณีศึกษา: ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา 3) ควรศึกษา การใช้พืชสมุนไพรในการรักษาโรค กรณีศึกษา: ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง ปันพืช: แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะได้รับความช่วยเหลือแนะนำจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติมา ดำรงวัฒนะ ประธานที่ปรึกษาสารนิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนให้การช่วยเหลือตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ รวมทั้งให้ความรู้ชี้แนะแนวทางอันเป็นผลให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์ และอาจารย์ ดร. อุดมศักดิ์ เดโชชัย กรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่ได้แนะนำช่วยเหลือ

เพิ่มเติม ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านยางยวน หมู่ที่ 5 ตำบลดอนตรอ อำเภอนิคมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา และคณะกรรมการกลุ่ม และผู้ที่ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ จนทำให้สารนิพนธ์นี้สำเร็จ คุณความดี และประโยชน์อันพึงมีของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่บิดามารดา และญาติพี่น้องในครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่ง รวมทั้งขอขอบพระคุณเพื่อน ๆ ทุกคนที่ได้ให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษา และเป็นกำลังใจที่ดีแก่ผู้วิจัยเสมอมา จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2550). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา บริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชษฐนิรัช อรชุน. (2561). แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดตะเคียนทอง (เพชรบูรณ์) อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2566 จาก <https://eresearch.rbru.ac.th/pdf-uploads/thesis-1679-file07-2020-01-28-11-17-21.pdf>
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- ประสพสุข ดีอินทร์. (2531). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ผอมหมื่น เขียวโกทา. (2563). สภาพปัญหาการอนุรักษ์พืชสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชนตำบลหนองสังข์ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 14(3), 107-114.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2557). กลวิธีและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- สามารถ ใจเตี้ย. (2565). การใช้ประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการอนุรักษ์พืชอาหารจากป่าชุมชนสะลอง-ชีเหล็ก อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 10(2), 180-189.
- สุกัญญา หมู่เย็น. (2559). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ความหลากหลายของพันธุ์ไม้ริมคลองเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2566 จาก http://journal.nmc.ac.th/th/admin/Journal/2559Vol4No1_58.pdf
- สุขกมล สุขสว่างโรจน์ และคณะ. (2560). การประเมินผลการดำเนินโครงการกระเป๋ายาสมุนไพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 4(3), 63-75.
- สุจิตรา ชำนาญศรีเพ็ชร. (2548). การมีส่วนร่วมของชาวปากญอในโครงการพืชสมุนไพรตามพระราชดำริ ตำบลพระธาตุผาแดง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วารสารวนศาสตร์ไทย, 24(1), 121-131.
- สุชาวลี ชูเอน. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง. วารสารวิทยบริการ, 23(3), 44-53.
- สุรชต์ อินทรเทพ และคณะ. (2560). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาถ่ายทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน จังหวัดสระแก้ว. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 14(3), 275-285.